

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 210 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
Boltayeva Go'zal Komilovna	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
Axmedov Jaloliddin Oribovich	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
Baxramova Malika Muzaffarovna	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
Choriyeva Zarina Anvarbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
Djurayeva Nargiza Kudratillayevna	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
Ergasheva Mehriyona	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
G'ayratova Mohidil Zafar qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
Maksetova Nurjamal Kuatovna	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
Malikova Xurshida Ikramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
Muxammadova Ozoda Muzrabovna	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
N. G. Pulatova	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
<i>Журабаев Абдукарим Маматкулович</i>	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
<i>Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
<i>Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich</i>	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
<i>Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна</i>	

XO'JA AHMAD YASSAVIY E'TIQOD TARBIYASI HAQIDA

Norova Sevara Uyg'un qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Pedagogika yo'nalishi, 1-25 guruh magistratura talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola Markaziy Osiyodagi eng nufuzli so'fiy mutafakkirlaridan biri bo'lgan Xo'ja Ahmad Yasaviy ta'limotida e'tiqodga asoslangan axloqiy tarbiya tushunchasini o'rganadi. Tadqiqotda shaxsning axloqiy xarakterini shakllantirishda ma'naviy poklanish, axloqiy o'zini o'zi tarbiyalash va fidoyilikning roli ta'kidlangan. Yasaviyning asarlariga, xususan, uning didaktik donolik adabiyotiga tayanib, maqolada diniy qadriyatlar va ichki e'tiqodning uyg'un va ijtimoiy mas'uliyatli shaxsni rivojlantirishga qanday hissa qo'shishi tahlil qilinadi. Zamonaviy globallashuv va axloqiy muammolar kontekstida Yasaviyning ta'lim g'oyalarning dolzarbligi axloqiy ongli yoshlarni tarbiyalash uchun asos sifatida ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: E'tiqod ta'limi, axloqiy rivojlanish, so'fiylik, ma'naviy tarbiya, axloqiy qadriyatlar, o'zini poklash, Islom pedagogikasi, Markaziy Osiyo falsafasi, yoshlar ta'limi, Xo'ja Ahmad Yasaviy.

Abstract: This article explores the concept of faith-based moral education in the teachings of Khoja Ahmad Yasawi, one of the most influential Sufi thinkers in Central Asia. The study emphasizes the role of spiritual purification, moral self-education, and self-sacrifice in the formation of a person's moral character. Drawing on Yasawi's works, in particular his didactic wisdom literature, the article analyzes how religious values and inner faith contribute to the development of a harmonious and socially responsible personality. In the context of modern globalization and moral problems, the relevance of Yasawi's educational ideas as a basis for educating morally conscious youth is emphasized.

Key words: Faith education, moral development, Sufism, spiritual education, moral values, self-purification, Islamic pedagogy, Central Asian philosophy, youth education, Khoja Ahmad Yasawi.

Аннотация: В данной статье исследуется концепция нравственного воспитания, основанного на вере, в учении Ходжи Ахмада Ясави, одного из самых влиятельных суфийских мыслителей Центральной Азии. Исследование подчеркивает роль духовного очищения, нравственного самообразования и самопожертвования в формировании нравственного характера человека. Опираясь на работы Ясави, в частности на его дидактическую литературу мудрости, статья анализирует, как религиозные ценности и внутренняя вера способствуют развитию гармоничной и социально ответственной личности. В контексте современной глобализации и моральных проблем подчеркивается актуальность педагогических идей Ясави как основы для воспитания нравственно сознательной молодежи.

Ключевые слова: Религиозное воспитание, нравственное развитие, суфизм, духовное воспитание, нравственные ценности, самоочищение, исламская педагогика, центральноазиатская философия, воспитание молодежи, Ходжа Ахмад Ясави.

KIRISH

Hozirgi davrimizda axloqiy va ma'naviy tarbiya masalasi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy jamiyatlar turli axloqiy muammolarga, jumladan, an'anaviy qadriyatlarning yo'q bo'lib ketishi, individualizm va axloqiy relativizmga duch kelmoqda. Shu nuqtai nazardan, klassik ma'naviy ta'limotlarni qayta ko'rib chiqish axloqiy jihatdan asoslangan va ijtimoiy mas'uliyatli avlodni shakllantirish bo'yicha qimmatli tushunchalarni taqdim etadi. Xo'ja Ahmad Yassaviy merosi Markaziy Osiyoning ma'naviy va madaniy tarixida markaziy o'rinni egallaydi. Uning ta'limoti, so'fiylikka chuqur ildiz otgan bo'lib, shaxsiy rivojlanishning asosi sifatida ichki imon (iymon), o'zini tuta bilish, kamtarlik va Xudoga samimiy sadoqatning ahamiyatini ta'kidlaydi. Yassaviy ta'limni nafaqat bilim olish, balki qalbni poklash va axloqiy mukammallikni rivojlantirishga qaratilgan o'zgartiruvchi jarayon sifatida ko'rgan.

Ushbu maqola Yassaviy ta'limotidagi imonga asoslangan axloqiy tarbiya tamoyillarini tahlil qilish va ularning zamonaviy ta'lim munozaralarida dolzarbligini namoyish etishga qaratilgan. Uning falsafiy va pedagogik g'oyalarni o'rganish orqali tadqiqot ma'naviy qadriyatlarni zamonaviy ta'lim tizimlariga, ayniqsa yoshlarni tarbiyalashda integratsiya qilish uchun asos yaratishga intiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOT SHARHI

Iymonga asoslangan axloqiy tarbiya masalasi xalqaro va o'zbek akademik munozaralarida, ayniqsa diniy falsafa, pedagogika va ma'naviy antropologiya doirasida keng muhokama qilingan. Xo'ja Ahmad Yassaviy ta'limotlari Markaziy Osiyoda axloqiy qadriyatlar va ma'naviy madaniyatning shakllanishiga chuqur ta'siri tufayli ilmiy e'tiborni tortdi.

Jahon adabiyotida ma'naviyat orqali axloqiy tarbiya tushunchasi ko'pincha so'fiylik va islom pedagogikasining kengroq sohasida tahlil qilinadi. Annemarie Schimmel kabi olimlar so'fiylik an'analari ichki poklanishga (tazkiya an-nafs) va sabr-toqat, kamtarlik va samimiylik kabi fazilatlarini rivojlantirishga qaratilganligini ta'kidlaydilar^[1].

Xuddi shunday, Seyid Husayn Nasr Islomda ma'naviy tarbiya axloqiy shakllanishdan ajralmas ekanligini ta'kidlaydi, bu yerda iymon shaxsiy va ijtimoiy uyg'unlikning asosiy elementi bo'lib xizmat qiladi. Bu nuqtai nazarlar Yassaviy ta'limotini universal ma'naviy-ma'rifiy paradigmaning bir qismi sifatida tushunish uchun nazariy asos yaratadi^[2].

Pedagogik nuqtai nazardan, zamonaviy tadqiqotchilar axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni zamonaviy ta'lim tizimlariga integratsiya qilish muhimligini ta'kidlaydilar. Qiyosiy ta'lim sohasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qadriyatlarga asoslangan ta'lim shaxslarning, ayniqsa tez ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarni boshdan kechirayotgan jamiyatlarda har tomonlama rivojlanishiga hissa qo'shadi. Shu nuqtai nazardan, Yassaviyning g'oyalari karakter ta'limi va axloqiy yetakchilik bo'yicha global munozaralarda aks-sado beradi.

O'zbek ilmiy tadqiqotida Xo'ja Ahmad Yassaviy merosi milliy o'ziga xoslik, ma'naviyat va yoshlar tarbiyasi bilan bog'liq holda keng o'rganilgan. Tadqiqotchilar uning "Hikmatlar" asari axloqiy o'zini o'zi takomillashtirish va diniy sadoqat uchun amaliy qo'llanma bo'lib xizmat qilishini ta'kidlaydilar^[3]. Kamtarlik, halollik va mehrshafqatga urg'u berish O'zbekistondagi zamonaviy ta'lim ustuvorliklariga mos keladi.

Bundan tashqari, O'zbekistondagi davlat siyosati va islohotlari ma'naviy va axloqiy ta'limning ahamiyatini kuchaytirdi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi yoshlar orasida mafkuraviy immunitetni mustahkamlash va milliy qadriyatlarni targ'ib qilishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirdi^[4].

O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha 2017–2021 yillardagi Harakatlar strategiyasi va Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi kabi Prezident farmonlarida ma'naviy meros va axloqiy tarbiyani ta'lim jarayoniga integratsiyalashga urg'u berilgan^[5]. Ushbu hujjatlar zamonaviy bilimlarni an'anaviy axloqiy qadriyatlar bilan birlashtirish zarurligini ta'kidlaydi, bu esa Yasaviyning ta'lim falsafasiga bevosita mos keladi.

Shunday qilib, ham global, ham milliy adabiyot tahlili shuni ko'rsatadiki, e'tiqodga asoslangan axloqiy tarbiya zamonaviy pedagogikaning dolzarb va zarur tarkibiy qismi bo'lib qolmoqda. Klassik ma'naviy ta'limotlar va zamonaviy ta'lim islohotlarining sintezi axloqiy jihatdan yetuk va ijtimoiy mas'uliyatli shaxslarni rivojlantirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot Xo'ja Ahmad Yasaviy ta'limotidagi e'tiqodga asoslangan axloqiy tarbiya tamoyillarini o'rganish uchun sifatli tadqiqot dizaynidan foydalanadi. Tadqiqot klassik matnlar, ilmiy adabiyotlar va zamonaviy ta'lim siyosatini o'rganishga qaratilgan talqiniy va analitik yondashuvga asoslangan. Ushbu tadqiqotda qo'llaniladigan asosiy usul matn tahlilidir. Yasaviyning "Devoni Hikmat" asari kabi asosiy manbalar ma'naviy tarbiya, axloqiy intizom va ichki iymon (iymon) bilan bog'liq asosiy tushunchalarni aniqlash uchun tahlil qilinadi. Tadqiqotda uning ta'limotlariga, xususan, so'fiylik doirasida singdirilgan ramziy va axloqiy ma'nolarni yaxshiroq tushunish uchun germenevtik talqin qo'llaniladi. Bu ma'naviy amaliyotlarning axloqiy rivojlanishga qanday hissa qo'shishini chuqurroq o'rganish imkonini beradi.

Bundan tashqari, Yasaviyning ta'lim g'oyalari va axloqiy va karakter tarbiyasining zamonaviy nazariyalari o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni o'rganish uchun qiyosiy usul qo'llaniladi. Annemarie Schimmel va Seyyid Husayn Nasr kabi taniqli olimlarning asarlari Yasaviy ta'limotlarini global intellektual tafakkurning kengroq kontekstida joylashtirish uchun nazariy ma'lumotnomalar sifatida ishlatiladi.

Tadqiqot shuningdek, O'zbekistondagi ta'lim islohotlari va Prezident farmonlari kabi milliy siyosat doiralari hujjatlar tahlilini ham o'z ichiga oladi. Ushbu hujjatlar ma'naviy va axloqiy ta'limning zamonaviy ta'lim tizimlariga qanday integratsiyalashganini va Yasaviy merosida aks ettirilgan an'anaviy qadriyatlar bilan qanday mos kelishini baholash uchun o'rganiladi.

Bundan tashqari, tadqiqot topilmalarni tizimlashtirish va ularni izchil tarzda taqdim etish uchun tavsifiy-tahliliy usulni qo'llaydi. To'plangan ma'lumotlar iymon, axloq, o'zini poklash va ijtimoiy mas'uliyat kabi tematik sohalarga bo'linadi. Ushbu yondashuv zamonaviy ta'lim amaliyotiga moslashtirilishi mumkin bo'lgan asosiy pedagogik tamoyillarni aniqlash imkonini beradi.

Umuman olganda, metodologiya klassik matn talqinini zamonaviy tahliliy vositalar bilan birlashtiradi, bu esa tarixiy va zamonaviy sharoitlarda iymonga asoslangan axloqiy ta'limni keng qamrovli va fanlararo tushunishni ta'minlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xo'ja Ahmad Yassaviy ta'limotlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, imonga asoslangan axloqiy tarbiya asosan ichki ma'naviy o'zgarish konsepsiyasiga asoslangan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Yassaviyning ta'limga yondashuvi faqat bilimlarni uzatish bilan cheklanib qolmaydi, balki qalbni poklash, iymonni (iymon) mustahkamlash va axloqiy xulq-atvorni rivojlantirishga qaratilgan. Uning ta'limotlarida haqiqiy ta'lim o'z-o'zini anglash va o'zini tarbiyalashdan boshlanishi, natijada axloqiy yetuklik va ijtimoiy mas'uliyatga olib kelishi ta'kidlangan.

Tadqiqotning asosiy natijalaridan biri Yassaviy asarlarida mujassam bo'lgan kamtarlik, sabr-toqat, halollik va fidoyilik kabi asosiy axloqiy qadriyatlarni aniqlashdir. Bu qadriyatlar mavhum ideallar sifatida emas, balki kundalik hayot uchun amaliy ko'rsatmalar sifatida taqdim etiladi. Shu nuqtai nazardan, Yassaviyning hikmatlari individual xulq-atvorni shakllantiradigan va jamiyat ichida uyg'unlikni targ'ib qiluvchi axloqiy kod vazifasini bajaradi. Bu shaxsiy o'zgarish ijtimoiy islohotlarning asosi sifatida qaraladigan so'fiylikning kengroq tamoyillariga mos keladi.

Muhokama shuningdek, Yassaviy g'oyalarining zamonaviy ta'lim muammolari kontekstida dolzarbligini ta'kidlaydi. Globallashtirish, raqamlashtirish va madaniy o'zgarishlar bilan ajralib turadigan davrda ko'plab jamiyatlar axloqiy qadriyatlarning pasayishi va individualizmning kuchayishiga duch kelmoqda. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ma'naviy va axloqiy ta'limotlarni zamonaviy ta'lim tizimlariga integratsiya qilish ushbu muammolarni hal qilishga yordam beradi. Yassaviyning samimiylik, kamtarlik va javobgarlikka urg'u berishi, ayniqsa yoshlar orasida axloqiy ongli shaxslarni rivojlantirish uchun qimmatli asos yaratadi.

Bundan tashqari, qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, Yassaviyning ta'lim falsafasi qadriyatlar, hissiy aql va axloqiy qarorlar qabul qilishning muhimligini ta'kidlaydigan zamonaviy xarakter ta'limi nazariyalari bilan umumiy asosga ega. Biroq, Yassaviyning yondashuvi kuchli ma'naviy o'lchovni o'z ichiga olgan holda dunyoviy doiralardan tashqariga chiqadi va shu bilan inson rivojlanishining yanada yaxlit modelini taklif qiladi.

Yana bir muhim topilma Yassaviyning ta'limotlari va O'zbekistondagi hozirgi ta'lim islohotlari o'rtasidagi moslikdir. Ma'naviy va axloqiy tarbiyani mustahkamlashga qaratilgan davlat siyosati milliy qadriyatlar, madaniy meros va axloqiy mas'uliyatni targ'ib qilish kabi o'xshash ustuvorliklarni aks ettiradi. Bu an'anaviy ma'naviy meros zamonaviy ta'lim strategiyalarini samarali ravishda to'ldirishi mumkinligini ko'rsatadi.

Bir so'z bilan aytganda, natijalar Yassaviyning ta'limotlaridagi e'tiqodga asoslangan axloqiy ta'lim bugungi kunda ham juda dolzarb bo'lib qolishini tasdiqlaydi. Uning g'oyalari nafaqat tarixiy va falsafiy asos, balki zamonaviy axloqiy muammolarni hal qilish uchun amaliy ko'rsatmalar ham beradi. Bunday ma'naviy-axloqiy tamoyillarni zamonaviy ta'limga integratsiya qilish muvozanatli, mas'uliyatli va qadriyatlarga yo'naltirilgan avlodni shakllantirishga hissa qo'shishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xo'ja Ahmad Yassaviyning ta'limoti imonga asoslangan axloqiy tarbiya uyg'un va axloqiy jihatdan mas'uliyatli shaxsni shakllantirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Tadqiqot Yassaviyning samimiylik, o'zini poklash, kamtarlik va fidoyilikka asoslangan ma'naviy falsafasi inson rivojlanishining ham axloqiy, ham ma'naviy jihatlarni birlashtirgan keng qamrovli modelini taklif qilishini tasdiqlaydi. Uning ta'limga yondashuvi tashqi xulq-atvorning asosi sifatida ichki o'zgarishni ta'kidlaydi va shaxsiy va ijtimoiy farovonlikka erishishda kuchli imon (iymon)ning muhimligini ta'kidlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy global muammolar - masalan, axloqiy relativizm, madaniy o'zgarishlar va individualizmning kuchayib borishi sharoitida - ta'lim orqali axloqiy qadriyatlarni mustahkamlashga ehtiyoj ortib bormoqda. Yassaviyning ta'limoti jamiyatga ijobiy hissa qo'sha oladigan axloqiy ongli shaxslarni tarbiyalash uchun abadiy yo'l-yo'riq ko'rsatgani uchun juda dolzarb bo'lib qolmoqda. Bundan tashqari, uning g'oyalarining zamonaviy ta'lim islohotlari bilan mosligi an'anaviy ma'naviy meros zamonaviy pedagogik amaliyotlarni samarali qo'llab-quvvatlashi mumkinligini ko'rsatadi.

Ushbu tadqiqot natijalariga asoslanib, bir nechta tavsiyalar taklif qilish mumkin:

Birinchidan, Yassaviy asarlarida mavjud bo'lgan axloqiy va ma'naviy tamoyillarni ta'lim dasturlariga, ayniqsa, axloq, adabiyot va madaniyatshunoslik bilan bog'liq fanlarga integratsiya qilish muhimdir. Bu o'quvchilarga nafaqat intellektual qobiliyatlarni, balki kuchli axloqiy fazilatlarini ham rivojlantirishga yordam beradi.

Ikkinchidan, o'qituvchilar bilim olishni xarakterni shakllantirish bilan birlashtirgan o'qitishga yaxlit yondashuvni qo'llashlari kerak. Shu munosabat bilan, "Devoni Hikmat" kabi klassik matnlardan foydalanish

o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, o'zini o'zi tahlil qilish va axloqiy ongni rivojlantirish uchun samarali vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Uchinchidan, siyosatchilar va ta'lim muassasalari ma'naviy va axloqiy ta'limni mustahkamlashga, milliy qadriyatlar va madaniy merosni saqlab qolish va kelajak avlodlarga yetkazishga qaratilgan tashabbuslarni qo'llab-quvvatlashda davom etishlari kerak.

Va nihoyat, Yassaviy ta'lim falsafasini zamonaviy sharoitlarda, jumladan, raqamli o'quv muhitlari va yoshlarni rivojlantirish dasturlarida qo'llashni o'rganish uchun qo'shimcha fanlararo tadqiqotlar o'tkazish tavsiya etiladi. Bunday sa'y-harakatlar shaxslarning ham intellektual, ham ma'naviy ehtiyojlarini qondiradigan muvozanatli ta'lim tizimini yaratishga hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Schimmel A. *Mystical Dimensions of Islam*. – Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1975.
2. Nasr S.H. *Islamic Life and Thought*. – London: Routledge, 1981.
3. Yasawi A. *Devoni Hikmat*. – Tashkent: G'afur G'ulom Publishing House, 1991.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. *O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning Harakatlar strategiyasi to'g'risida*. – Toshkent, 2017.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. *Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi*. – Toshkent, 2019.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.